

CHRONOTAXIS ET ORDO APOCALYPSEOS.

Sicuti Prophetæ varias, etiam de eadem re, vario tempore habuerunt revelationes, ac per consequens non servant semper ordinem temporis, sed prius futura posterius enarrant, et vice versa: ita facit et hic subinde S. Joannes, verum parcius et rarius. Magis enim connecta, consequens et ordinata est Apocalypsis, quam sit propheta Isaie, Jeremie, et aliorum Prophetarum. Cujus ratio est, quod Apocalypsis tota versetur circa librum signatum, quem vidit Joannes cap. v, ejusque sigilla. Quocirca minus recte nonnulli censem ordinem in Apocalypsi validum esse confundunt et perturbant: quorum sententia permovit Alcazaram, ut novam communicerint interpretationem, in qua ordinem et accluitham S. Joannis exacte servaret et tueretur, nimur explicando omnia mystica et symbolica. Ego utrumque hoc extremitum minus verum, et cavendum, mediaque via incedendum censeo, ut nimur ordo servetur quantum fieri potest, nec series textus invertatur, nisi necessitas, aut evidens ratio cogat; ubi tamen illa cogit, hysterologiam et inversum esse ordinem non invitus admittam. Hoc autem raro admodum fieri, ex ipsa chronotaxi mox patet, nimur tantum in quatuor, scilicet primo, in septimo angelo, et tuba septimi sigilli, de quo cap. xi, vers. 13, qui libro signato non preponendus, ut reliqua sigilla, sed postponendus est, idque ex natura rei, puta consummationi mundi quam adducit; unde propono in eo non est hysterologia, sed recta rerum gerendarum series et ordo. **Secondo**, in ligatione Satane a Christo facta, que ponenda fuisse initio Apocalypsis; et ejusdem solutione tempore Antichristi, que ponenda fuisse initio capituli undecimi: hic autem ponitur cap. xx, ob causam quam ibi dedit. **Tertio**, in narratione mortis, resurrectionis et ascensionis in colum Eliae et Henoch; hec enim vita eorum attexitur cap. xi, vers. 7, cum recto ordine ponenda sit cap. xix, ante vers. 11. **Quarto**, in visionibus nonnullis, que hinc inde identidem interierunt de gloria coelesti Beatorum, degue iudeicio et ponis inferni reprobatorum, ut patet cap. vi, vers. 13; cap. xiv, vers. 14; cap. xv, vers. 2. Hec enim proprio ordine ad finem Apocalypses spectant; sepius tamen partim in sigillis, partim in libro signato commemorantur et refrauentur: quia seopus Apocalypses est, per hoc et similia animare fideles, tum præseentes, tum futuros ad tolerandam et constanciam in persecutionibus; nihil autem ita eos animat, atque spes et consideratio glorie et corona coelestis: rursum, perterrefacere

et percellere peccatores, tum præsentes, tum futuros, maxime tempore Antichristi, cum refrigeretur charitas, et abundabit iniquitas, per comminationem divini judicii et pœnaru[m] inferni. Horum enim consideratio seria et attenta, maxime absurter et cohobet impios a peccatis. Accipe ergo totius Apocalypsis chronotaxis.

Primo, tribus primi capitibus recensentur septem epistolas et monita Christi ad septem episopos et Ecclesias Asiae Minoris.

Secondo, cap. iv et v, S. Joannes per visionem videt librum signatum septem sigillis, in quo descripta vel consignata erat ea quae a tempore S. Joannis usque ad finem mundi ventura sunt et maxime que futura sunt sub tempore Antichristi: nam septem sigilla continent ea que futura sunt partim complete, partim inchoata ante Antichristum; ipse vero liber signatus continet futura tempore Antichristi. Porro sigilla aperte incipiunt cap. vi, et finiuntur cap. x, vers. 8: ibi enim aperte jam sigillis reseratur liber; quocirca a cap. undecimo usque ad finem Apocalypsis, recensentur ea quae in libro signato conscripta, vel representata erant.

Tertio, cap. sexto in primo sigillo, per equum animal significatur victoria Apostolorum, et predicatorum Evangelii de gentilismo et gentibus Christo subiectis et subigendis. **Secondo** sigillo, per equum rufum significatur decem persecutiones fidelium, per decem Imperatores Romanos usque ad Constantium. **Tertio** sigillo, per equum nigrum significatur arianismus et heresies, que post persecutions Imperatorum, sub Constantino Magno cooperant Ecclesiam oppugnare. **Quarto** sigillo, per equum pallidum significatur Mahomet et saracenorum, qui etiamdam Ecclesiam persecutus. **Quinto** sigillo, prodeunt anima Sanctorum Martyrum, petentes persecutionum finem et vindictam. **Sexto** sigillo, transit Joannes ad tempore novissimum: unde videt solem obscurari, lunam rubescere, stellas de celo cadere, etc. Quocirca deinceps usque ad finem libri agit de temporibus novissimis, puta de tempore Antichristi, ut cap. xi et deinceps, aut de annis illi configuis, illudque proxime precedentibus, ut facit ab hoc loco sexti sigilli usque ad cap. xi.

Quarto, cap. septimo signatur electi Iudei et Gentiles, ne plagis Dei ejusque septem angelorum, iam jam in orbem, id est in impios, immittendis, tangantur. Hec signatio pertinet ad sextum sigillum, de quo cap. vi, vers. 12: procedit enim plagas que septimo sigillo continentur, ac con-

COMMENTARIA IN APOCALYPSIN S. JOANNIS, CAP. XXII.

403

rientibus det ebum. Habet enim aliisque utrinque arbores pulcherimas, ferentes pomæ et fructus prestantissimos, instar paradisi divini: quo circa et fluvius, et arbores, et poma omnique cetera hic divina sunt. Vocatur hic fluvius vite, id est vitalis, viva semperque seafuentes dans aquas, per quas siffentibus et potantibus vitam perpetuum et beatam conferit.

Quores: Quisnam hic fluvius vita? **Primo**, Richardus et Joachimus respondent esse gratiam Spiritus Sancti. **Secundo**, Rupertus ait esse ipsumsum Spiritum Sanctum, qui procedit a Patre et Filio, sicul fluvius hic a throno Dei et Agni emanare dicitur; Spiritus Sanctus enim uti gratia, ita et gloria, felicitatis et voluntatis fons est uberrimus, qui electis et Beatis suggester jugiter omnia ad voluntatem opportuna, ut per singulos menses et dies anni eternitatis pascentur fructibus suavisimis. **Si** et **S. Ambrosius** lib. III *De Spiritu Sancto*, cap. xxxi. « Ille, inquit, est utique fluvius de Dei sede protiens, est spiritus Sanctus quem habet, qui credit in Christum, sicut ipse ait: Qui siti, veniat ad me et bibat. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumen de ventre eius fluent aqua viva, hoc autem diebat de Spiritu. Ergo flumen est Spiritus. Ille igitur est in Dei sede. » **Tertio**, Haymo et Ans. *versus* fluvium hunc aiunt esse predicationem Evangelium, quae instar fluvii omnes gentes pervasit. Verum S. Joannes agit hic de Beatis, et de beatitudine, non de conversione gentium.

Itaque dico cum alludere hic ad paradisum terrestrem, ejusque fontem et lignum vite, de quo *Genesis* cap. ii. Fluvius ergo hinc significat exuberantiam donorum et voluntatis a Deo et Christo in Beatos effusam. Dicitur « Fluvius aquæ vite, » vel, ut alii legunt, « viva, » qui scilicet semper ex se, quasi ex vitali corda aut hepate, effundit aquam, sive si semper fluit, et nunquam arescit aut deficit: qui si urbem permeat, magnam illi amoenitatem et utilitatem afferat. Unde dicitur *Psalm. xlvi*, 3: « Fluminis impetus latificat civitatem Dei. » Talis ergo fluvius in celo, est visio Dei beatitudinis, per quam Deus se suaque omnia bona Sanctis communicat, saeque gaudia in eos effundit adeo copiose, ut de his dicatur *Psalm. xxxv*, 9: « Inebriabitur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluntatis tue potabis eos. » Et *Isaias lxvi*, 12: « Declinabo super eam quasi fluminum patens, et quasi torrentem inundantem gloriam. Quocirca p[ro]p[ter]e S. Bernardus, serm. 1 *De Diversis*, labores et penas hujus vite cum hoc voluntatis celestionis comparans: « Guttatum, inquit, pena bibitur, liquido sumitur, per minutias transit; non in remuneratione torrens est voluntatis, et fluminis impetus, torrens inundans latitudo, flumen gloriae, et flumen pacis. Flumen plane est, sed quod affluit, non quod fluit vel affluit. Flumen vocatur, non quod transeat vel pertranseat, sed quod abundet. »

Hunc fluvium anagogice adumbravit fluvius illi templi Ezechielis cap. xlviij, vers. 4 et 5, inquit S. Hieronymus, ille enim Ezechielis est Ecclesiæ militantis, hic vero Joannis est triumphantis: fluvio enim doctrina et sapientia militantis Ecclesiæ, respondet fluvius sapientie celestis et visionis beatissima. Quocirca de hac sapientia dicitur *Ecccl. xxiv*, 40: « Ego sapientia effudi flumina: ego quasi fluvii diortex (id est aque ductus; unde explicans subdit), et sicut aque ductus exivi de Paradiſo. Rigabo hortum meum plantacionum, et imprinabo prati mei fructum.

Dices: Visio beatifica est sol hujus urbis, puta claritas Dei urbem illuminans, ut dictum est cap. xi, vers. 23. Ergo eadem nequit esse fluvius urbis. Respondeo, nego consequiam. In visionibus enim symbolicis et enigmaticis, eadem res per diversa symbola et enigmata representatur, presertim cum res ipsa varijs habet dotes, que per unum symbolum adequate figurari et exprimi nequeunt. Ita hic visio Dei comparatur soli celestis Jerusalem, quia eam illuminat et glorificat. Eadem visio comparatur fluvio urbis, quia omnem similitudinem desiderium Beatorum explet et satiat, eosque ineffabili voluntate perfundit et inebriat. Quocirca Alcazar eam comparat fluvio, quem Mardochaeus in somnis vidit in solem converti, *Esther* x, 6: « Parvus, inquit, fons crevit in fluminum, et in lucem solemque conversus est, et in aquas plurimas redundavit. » Porro hic fons representabat *Esther*, quam Rex acceptum uxorem, et voluit esse reginam. » Ita pariter mystica sapientia, quam spirituali connubio omnes beati sibi copulant, per solem et per fluvium adumbratur. Hinc eis aqua vocatur « vita, » quomodo Ilium vimum distillatum vocant aquam vite, quia est quasi spiritus vitalis vini, qui spiritus animalis vitamque hibentis suggester et instillat; aut vita hic significat felicitatem, quia vita in Scriptura sepe idem est quod beatitudine. Quare fluvius aquæ vite perinde erit atque fluvius beatus, seu potius beatificans. Simili sensu vocatur lignum sive arbor vite. Hec Alcazar.

Huius fluvio vitali similis est fons Virginis balsamum vegetans. Burchardus enim, qui ante trecentos annos lustravit terram sanctam, in eius *Descript. cap. penult.*, ex eo Thomas Bozzius, *De Signis Ecclesiæ*, lib. II, cap. vii, narrat se vidisse in Aegypto hortum balsami, qui ex se non dabat fructum, nisi irrigaretur fonte vicino, in quo B. Virgo sepium puerum Jesum lavat; atque Saracenos expertos testari, frusta illum alii aquis irrigari: quoniambore duxisse in illum fontem aliunde aquam, ut virtutem divinam inde hauriens, abunde sufficeret ad irrigationem. Ita tropologice omnis nostra cognitio factaque tanquam steriles plantæ marcescunt, nisi illa aqua vite irrigentur. O sola inter virgines mater, et inter matres Virgo; sola filii tui mater et filia, tibi, tuoque Jesu competit hoc lemma: « Crescit quodcumque rigas. » Ita Nicolaus Causinus, lib. I *Parab. Hist. lxxv*

Addit fluvium hum esse instar solis, quia pollutus est instar crystalli: quia re significatur puritas et sanctitas voluptatis, quam hauriunt Beati ex sapientia spirituali, et visione beatifica, cum de sapientia carnali et voluptatibus carnalibus dicat Jeremias 11, 48: « Quid tibi vis in via Egypti, ut bibas aquam turbidam? » Porro comites sunt et socii individus, lux et vita spiritualis, ac societas uberrimos dant clarissimum virtutum fructus. Quocirca eas sociale solet Scriptura, ut *Psal. xxxv*, 10: « Apud te est fons vite, et in lumine tuo videbimus lumen. » Et *Joan. 1, 4*: « In ipso vita erat, et vita erat lux hominum. » Putant homines fluvium hic comparari crystallo, eo quod ait sit materia crystalli, ac glacies diu in frigidissimis montibus servata, tandem in crystallum convertatur. Verum id refutat Anselmus Beatus, lib. II *De Genes.* cap. lxxxiii: « Nungunum, inquit, aqua in crystallum mutari potest; absque tamen aqua non generatur: solvi enim terre tenuissima portio ab aqua debet, aut illi aliunde missa commiserit, quae recedente aqua tunc primum in crystallum concrevit. Si crystallus ex aqua congelata constaret, igne solveretur (quae enim frigore crescent, calore solvantur), ac aqueas partes igne solverentur, quod non fit experienti. Ignis enim cremat calorem, seu terram, et sal, cuius spiritus beneficio coagulatus fuit, ostendit. » Vera ergo causa, cur hic fluvius comparetur crystallo, est ea quae dedit, scilicet quod limpidus esset, et fulgidus instar crystalli. Unde ait: « Splendidum tanquam crystallum. » Sie canit Poeta:

Fons erat illius, nitidus argenteus undus.

Ita Romani Gentiles censebant suorum animas post mortem transferri in celum ad circumulum lacteum (sive galaxiam), qui videtur esse quasi fluvius aquae, immo lactis candentis et splendentis: ibi enim habitare animas herorum ob similem vite candorem, puta innocentiam, puritatem, sanitatem, uti refert Cicero in *Somnio Scipionis*. Unde Manilius, lib. I, causam assignans, ut circulus lacteus intescat crasso lumine, ita canit:

An fortis anima, dignataque nomina celo,
Corporis resoluta suis, terraque remissa,
Huc migrant ex ore, sanguis habitanca celum,
Ætheros vivunt annos, mudiisque frumenta?
Auge hic Racidas, hic et venerantur Afridas.

Huc allusus Virgilius, *Eclog. 3*, ubi celebrans apoteosis Juli Caesaris quem Daphnem vocat (eo quod corona laurca caput redimere soleret loco diadematis: οὐδὲν enim Grecis est laurus), ita canit:

Candens insuetum miratur limen (alii legunt lumen) Olympi,
Sub pedibusque videt nubes, et sidera Daphnis.

2. IN MEDIO PLATEAE EJUS, ET EX ULTRAQUE PARTE
FLUVIUM LIGNUM VITE, AFFERENS FRUCTUS DUODECIM,
PER MENSES SINGULOS REDDENS FRUCTUM SUUM, ET *ANNUA*

LIGNUM AD SANCTATEN GENTIUM. — « Lignum, id est lignum, hoc est arbores vitales: non enim una eademque arbor potest esse ab ultraque fluminis ripa. Alludit tum ad lignum vite, quod erat in paradyso terrestri, de quo dixi *Genes.* n. 8 et 9; tum ad *Ezech. xlvi*, 7: « Ecce in ripa torrentis ligna multa nimis. » Et vers. 12: « In ripis eius ex ultraque parte omne lignum pomiferum: non defuet folium ex eo, et non deficit fructus eius; per singulos menses affect primitia. » Ubi nota: In paradyso terrestri varie ariet arborum species, e quibus una vocabatur arbor vite; in celesti vero paradyso omnes arborum species sunt vite, id est, vitam et immortalitatem iucundam et beatam afferentes, q. d. Plane immortales sunt Beati, eorumque gaudia et felicitas, quia quocunque se vorant, per vias omnes vitales haec arbores eis duplice ordine dispositae occurunt, quarum fructus assidue pascuntur et frumentum. Hinc arbori vite similis est palma, « quia ad singulos lumen ortus, singulos etiam ramos procreat, ita ut duodecim ramorum productione annus expletetur. Quocirca Egyptii annum indicantes pingebant palmam, » inquit Horus Apollo in *Hierogl. cap. iii.*

Ita in *Vita S. Omphrili* legimus, cum fugientem in crenum concessisse iuxta fontem, et palman, que singulis mensibus fructum, puta dactylos ei proferebat: « Per singulos menses, inquit, affecti mihi unum boltynum dictyolum, qui mihi sufficiet trigesita diebus, et post hunc maturatur alter. » Ita *Vita Patrum*, lib. VI, libello III, num. 11. In Italia quoque videmus ficus bifera, id est, bis in anno dantes fructus, in junio scilicet, et septembri; rursum arbores melanglorum, sive malorum aurorum, citrorum, etc., que toto anno virent, fructusque gestant, alias matus et croceos, vel aureos, alias virides et maturescentes. Celebrat et Homerius ac Poeta Alcinoi hortos, quod sint bifera, semper viridianibus foliis prædicti, quod S. Justinus *Ad Gent.*, lib. I, a Moses sumpsisse docet (fuit enim Homerius Moses longe posterior; sed Ezechiale, ad quem hic alludit Joannes, prior et antiquior), nec alios esse Alcinoi hortos, quam paradisum tremunt. At haec Joannis arbores fructus novos, eosque vitales afferunt per singulos menses; et folia semper virida, ac sanitem conferentia gestant. Audi S. Justinus versus Homeris recitatum: « Homerius paradisi imaginem descripsit in hortis Alcinoi, quos semper virere dicit, plenos continua fructibus. » Sie enī canit *Odys. VII*:

Illi magne creverunt arbores, longe
Piri, et pumica, et mali fructuose,
Ficusque dulces, et olives longe:
Quarum nunquam fructus perit, nec intermitit
Hinc, nec astata, perennans; quin semper aura
Zephyria flans alia gignit, alia coquit,
Pirum post pirum senscit, et malum post malum,
Et uva post uvam, et licus post licum.

Narrat *Aelianus*, lib. III, cap. xviii, historiam, vel

potius fabulam (certe apolodus est Stygii infernalis, et fluvii hujus celestis), in finibus Meropum locum esse *æterno*, irremovablem; in eius duos fluvios labi, alterum voluptatis, alterum tristitiae, et ad utrumque arbores sitas esse, magnitudine platani. Quae ad flumen tristitiae sunt, tales fructus producere, ut, si quis illes vescaatur, assidus et ubertina lacrymetur per omnem vitam, ac flexibus luctibusque difficiat, et sic vitam finiat. Altera vero que fluvio voluptatis agnoscentur, fructum contrarium producere. Qui enim eum gustat, ab omnibus prisliris cupiditatibus abducitur, et si quem ait, ejus oblivisit, sensimque fit junior, ac transactam malam retroagit et resumit, ut ex senectute ad vigorem et florem statim revertatur. Uique talis est hic fluvius paradii celestis, tales arbores et fructus, immo longe praestantiores.

Quare perpera Beza pro platea vertit *forum*, quasi in solo foro fuerit hoc arbor et fructus. Arbores etiam haec erant ex ultraque ripa flaminis; flumen autem hoc non solum forum, sed totum urbem perlebat, leviticabat, alebat, per suos fructus, ut eos ad manum et in oculis jugiter cives haberent. Sie Venetiarum plateae pene omnes rivis irrigantur. Denique Grecum *æterna* plateau, non forum significat: plateau, inquam, insignem, longam et latam, que tantam urbem decet. Unde Syrus et Arabicus vertunt *plateam*.

Queres: Quenan sunt haec arbores vite? *Primo*, Ticonius hic, *homil.* 18, putat esse ericem: « Lignum, inquit, juxta fluvium erit ex, que per totum mundum non solum omnibus mensibus, sed etiam omnibus diebus in his qui baptizantur, exhibet fructum Deo. Nullum est lignum quod omni tempore fructificet, nisi crux Christi cum gestant fidèles, qui rigunt aqua Ecclesiastici fluminis, et reddit fructum virginitatem omnium tempore.

Verum haec arbores a Joanne vise sunt in paradyso celesti: crux autem est in terra et Ecclesia militante. Ergo arbores haec non sunt crux, nisi dicat ericem Christi et Sandorum quoque fore in celo, ad tropheum et triumphum eternum: quia crux quam hic persippi sunt, pariet eius gaudium et gloriam perennem; unde vel ipsa in se, vel eius imago et symbolum in Beatis remanebit. Sic enim Christus in celo retinet canticas vulnerum, sed glorirosas jam et mira gloria fulgentes: ita videtur quod similes relinquent Martires, atque Sancti. Quin et exterius in celo apparebit crux Christi, quasi victorie trophyum. Hoc est enim quod ait Christus *Matth. xxiv*, 30: « Et tunc parabit signum Fili hominis in celo. » Unde et Ecclesia canit: « Hoc signum crucis erit in celo, cum Dominus ad judicandum venerit. » Et *Sibylla lib. VI Carnitum*:

O lignum felix, in quo Deus ipse pendebit!
Nec die terra capit, sed colla testa videbit,
Quia renovata Dei facies ignita micabit.

Secondo, aliqui, ut Viegas, censem esse ipsos Sanctos et Beatos: hi enim arbori comparantur *Psalm. I, 3*: « Et erit, inquit, tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabat in tempore suo, et felix ejus non defuet, et omnia quecumque faciet prosperabuntur. » Verum haec arbores vita sunt cibus Beatorum, qui eis confort vitam immortalem; ergo non sunt ipsi Beati, unde cap. II, vers. 7, dicit: « Vincenti dabo edere de ligno vite, quod est in paradyso Dei mei. »

Tertio, Beda, Rupertus, Ansbertus, Ribera et alii, per lignum vite intelligunt Christum Dominum, qui sui visione et fruitione dat Beatis vitam immortalem, sicut lignum vite dabat Adamo in paradyso. Lignum hoc fuit duodecim fructus per duodecim menses, hoc est, perpetuo Beatis fructum suum in cibum et voluptatem recentem, ac sine ullo fastidio, immo cum nova semper aviditate suppeditat. Folia ligni sunt verba Christi, quibus ipse Beatos omnium gentium mulcet et consolabitur. Unde ad eum dixit Petrus: « Domine, quo ibimus? verba vite eternae habes. »

Quarto, magis apposite et genuine Alcazar censet sapientiam divinam, sive visionem beatificam hic representari per duo symbola, scilicet per fluvium aquæ vite, et per lignum vita. Dicitur enim ipsa fluvius aquæ vite, quia Sanctorum stitum et vota omnia satiat, esque summa voluptate inebriat. Eadem dicitur lignum vite, quia ejus ad instar Beatis confort immortalitatem. Nam visionem beatificam (que perfectissimum est sapientie actus) necessario consequitur summa voluptas, nee non immortalitas. Aliqui hec duo apertissime per potum vite et cibum vite figurantur, quia ex potu et cibo, potus aptior videtur ad voluptatem indicandum; cibus autem, ad vite sustentationem, Nam in potu major voluptas, in victu robustior alimonia reperitur. Porro quod haec arbores singulis mensibus novos proferant fructus, significat in Beatis iugum esse immortalitatis et beatitudinis renovationem, eamque novam semper completan et perfectam: adeo ut singulis mensibus, diebus et horis itis nova, sapientia et iucunda sit visio Dei et fructus, ac full prime die quo illa frui coepit; nungun enim, ne quidem post milie milliones annorum, obrepit illis ullum vetustatis, fastidii aut saeculatis vestigium. *Tertio*, a folia ejus sunt ad sanitatem gentium, » non instaurandū et curandum: hoc enim fieri neguit, cum ibi nulli sint morbi, nullus virium defectus; sed conservandū et propagandū in omne eum. Addit folia haec sanare omnes morbos et infirmitates corporis et anime, quibus Sancti laboravint in hac vita; eas ergo sanant mox ut quis colum ingreditur, ac deinde easdem sanas conservant in omnia secula. Porro folia haec significant doles accidentes visionis beatifice, que eam conforment, ut folia, arborē, quales sunt in anima summa delectatio, fructus, comprehensio summi boni; in

corpo plena sanitas, vigor, robur; item agilitas, claritas, subtilitas, impossibilitas. Adjungit Alazar folia huc esse sanctas ceremonias ac pia verba, item Sacraenta, quibus Catholica Ecclesia decoratur; hisce enim etiamnum gaudent et delectantur Beati, prorsim cum vident se per ea ad beatitudinem pervenire. Hec enim sunt folia arboris Ezechielis XLVI, 7, ad que hic anagogie alludit S. Joannes; Ezechielis enim fluvius et arbor vita est Ecclesiae militantis, Joannes vero fluvius hic et arbor vita est Ecclesiae triumphantis. Summa, huc folia significant in coelis gloria et visione beatifica nihil, quantumvis exiguum, esse, quod non mire Beatos recreet, vivificet, vegetet et beat. Hunc vita fontem cum suis arboribus et gemmis illa depingit S. Augustinus lib. *Meditationum*, cap. xxvi, tomo IX :

Ad parem vitæ fontem mens stivit arida,
Clausura carnis presto frangi clausa querit anima,
Ubi vivis marginat surgit afflictio,
Aucta celis micant teta, radiant trichia.
Aucta mundo tangunt vita urbis via stierior.
Abest limus, deest fluma, ioces nulla cernitor,
Hiems horrens, arcta torrens, illic nuncquam sevior.

Et rursum :

Flos perpetuus rosarum ver agit perpetuum,
Candens lilia, rubescit crecus, sudat balassum,
Virent prata, vernant sata, rivi mellis influunt,
Pigmentorum spirat odor, liquet et aromatum,
Pendens pomum ferundum non lapsara genorum,
Indians semper emunt, et ebentes inhalant.

Quibus verbis significat fore ibi res floridas, odoriferas, amoenas, que visum, odoratum aliquos sensus pascant, et mira voluptate perfundant. Idem docet S. Anselmus, lib. *De Similitudinibus*, cap. LVI : « Oculi, ait, aures, narcs, os, mamis, guttur, jejun, pulmo, ossa, medulla, etc., Beatorum mirabilis delectatio et dulcedinis sensu replentur. » Idem asserit B. Laurentius Justinianus, *De Discipl. monast. convers.* cap. XXIII. Idem liquevit ex visione quam recenset S. Gregorius, lib. IV *Dialog.*, cap. XXXVI. Erunt enim Beati in celo empyre, quasi in aethere suavissimo et felicissimo, quem proinde instar acri nostrí findi et sciendi posse (ne Beati in eo quasi in muro compacti sint) docet D. Thomas, in II, dist. II, Quæst. II, art. 2, Richardius in IV, dist. LXIX, Quæst. III, art. 4, imo S. Basilus, Ambrosius, Iunacenus, quos citavit Genes. I, 6, et Sebastianus Barradius, tom. III, lib. X, cap. III, et alii. Denique omnes sensus Beatorum proprias et mirificas voluptates, et sua oblectamenta que nec oculus vidit, nec auris audivit, in celo habituros, docent D. Thomas, Scotus, D. Soto, Henricus, Major et alii quos citant et sequuntur Suarez, III part., tom. II, disp. XLVII, sectione ultima, et Joannes Salas, III, Quæst. V, art. 5, tract. 2, disp. 14, sect. 14. Hoc est quod Psaltes inspirabat : « Credo videre bona Domini in terra viventium. » Quocirca fluvius hic, arbores et poma

Tropologice lignum vitæ est sancta perfectio, in cordibus justorum plantata juxta fluentia gratiae. Radix est timor Dei, Eccl. I, 16. Rami sunt omnes virtutes, quae a Dei timore et amore procedunt, de quibus Eccl. I, 25 : « Rami eius longevi. » Folia sunt precepta divina, quia lignum istud protegunt et ornant, quibus gentes a mortis peccatorum liberantur, et salutem justitiae adquisentur. Fructus duodecim sunt, primus, puritas mentis; secundus, affectio temporalium; tertius, quies appetitum; quartus, circumspectio verborum; quintus, munditia cogitationum; sextus, impatientia desideriorum coelestium; septimus, sollicitudo virtutum; octavus, pulchritudo operum; nonus, sustentia adversitatum; decimus, collectio internarum virium; undecimus, concordia voluntatum; duodecimus, transformatione in Deum, quos reconset et fave prosequitur noster Jacobus Alvarez de Paz, lib. III *De Natura perfecti*, parte II, cap. XIII et seq.

3. ET OMNE MALEDICTIONE NON ERIT AMPLIUS. — q. d. Nil dignum maledictione, puta nullum peccatum, erit amplius; hoc enim significat *exemplum*. Rursum metonymice, « nullum maledictum, » id est nullus maledicti, sive peccati effectus et pena, puta nullus morbus, nullus dolor, nulla miseria erit

bi. Tolleter ergo in celo omne maledictum, id est peccatum cum sua prole, puta omnis culpa et peccata: ac in eorum locum succedet omnis benedictio, id est omnis gratia et gloria, omne bonum, omnis felicitas; inter quae prima erit, quod jugiter habebunt ante se thronum Dei et Agni, ac cum utroque familiariter agent, utrumque videbunt, utroque fauentur, ab utroque colentur, reverentur et beabantur; unde subdit: « Sedes Dei et Agni erunt in illa, » et ipsi quasi « servi eius servient illi. » Servire enim Deo, preseruent in celo, regnare est. « Et videtur faciem ejus. »

4. ET NOMEN EIUS IN FRONTIBUS EORUM. — q. d. Palam proficiebuntur et gloriantur se esse servos Dei, ac si nomen ejus palam frontibus inscriptum gerent. Est enim metalepsis. Hæc tamen servitus, non tam servitus erit, quam regale imperium: erunt enim omnes Beati reges et principes; unde subdit vers. 3 : « Et regnabunt in secula seculorum. »

Alludit ad laminam pontificis, cui inscriptum erat, « sanctum Dominum », Eccl. XXV, 36: siue enim hæc lamina inscriptio significabit eum esse ministrum et pontificem sancti Dei, ita in celis omnes agnoscunt a fronte et vultu Beatorum, eos esse servos et sacerdos beati Dei, ac proinde (addit Alazar) eos esse advocates eorum qui in hac mortali vita morantur, et ad hanc rem Arcane potestiores esse. Hoc posterius verum est, sed non ad rem; nam post resurrectionem et diem iudicii, ac gloriam Beatorum, de quibus hic agitur, nulli erunt in terra homines, pro quibus Beati in celo Deum interpellent.

5. ET NOX ULTRA NON ERIT. — Repetit et inculcat ea que dixit cap. XXI, vers. 23.

Ilic finitur hypotyposis et descriptio celestis Jerusalem, quam S. Joannes inchoavit cap. XI, 1, et hucusque perduxit. Similiter ex hoc loco fere petitam habet S. Vigiliantius in *Vita S. Astionis*, quæ exstat in *Vitis Patrum* P. Heriberti. Cum enim Asturum martyrium laureatum esset, in somnis apparuit Vigiliantius, rogans eum ut adiret parentes suos, eosque adhuc gentiles ad Christum convertere, ac eis suam mortem et martyrium dextere numeraret. Paruit Vigiliantius, ac ut parentum dolorem de fili morte leniret, initio rem dissimilavit, dixitque Astionem adhuc vivere. Roganti matri in qua regione et urbe, qua ratione et modo vivet, respondit: « Regio robustorum seu fortium virorum est. Plures et valde nobiles degunt, quorum possessio potestis dicuntur, quorum tabernacula ex lumine sunt constructa, quorum vita Deus est, et conversatio immortalis existit; quorum vestes sanguine sunt resperse, et in capite corone ex auro purissimo cum gemmis variis fabricatae. Rex eorum potestissimus, cuius nomen Deus deorum, et Dominus dominantium; cuius munus Angeli dicuntur justitas, quorum vestis una est omnibus, et tactus eorum igni assimilata est, quia illi illam, et se, et invicem per illum, et ille se, et illos per seipsum. Si concor-

dia, omnibus illis erit una voluntas, quia nulla illis erit nisi sola Dei voluntas. Si potestas, omnipotens erunt sive voluntatis, ut Deus sua. Nam si poterit Deus quod volet, per seipsum, ita poterunt illi quod volent, per illum: quia sicut illi non aliud volent, quam quod ille: ita illi volent quidquid illi volent, et quod illi volent non poterit non esse. Si honor et divitiae, dona servos suos bonos et fidèles supra multa constitutū, immo filii Dei et dī vocabuntur; et ubi erit Filius, ibi erunt et illi, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Si vera securitas, certe ita certi erunt nunquam et nullatenus ista, vel potius istud bonum sibi defuturum, sicut certi erunt se non sua sponte illud amissures, nec dilectorem Deum illud dilectoribus suis invitis ablaturum, nec aliquid Deo potius invitos Deum et illos separalurum. Gaudium vero quale, aut quantum est, ubi tale aut tantum bonum est? Cor humatum, cor indigenum, cor expertum arum, immo obrutum arumnum, quantum gauderes, si his omnibus abundares! »

8. Gregorius in fine vii Psal. Panet.: « Ibi, ait, est lux sine defectu, gaudium sine gemitu, desiderium sine poena, amor sine tristitia, satietas sine fastidio, sospitas sine vilo, vita sine morte, salus sine languore. Ibi sancti et humili cordes, ibi spiritus et animae justorum, ibi cuncti coles- tis patrie cives, et beatorum spirituum ordines Regem in decore suo videntes, et in gloria virtutis ejus exultantes. Perfecta viget in omnibus charitas, una omnium beatitudo, una iucunditas, Boni Iesu, Verbum Patris, splendor paternae glorie, in quem desiderant Angeli prospicere, doce me facere voluntatem tuam, ut a spiritu tuo bono deductus, ad beatam illam perveniam civitatem, ubi est dies eternus, et unus omnium spiritus: ubi est certa securitas, et secura eternitatis, eterna tranquillitas, et tranquilla felicitas, felix suavitatis, et suavis iucunditas: ubi tu Deus cum Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas per infinita seculum saecula. Amen. »

6. ET DIXIT MIHI: HEC VERBA FIDELISSIMA SUNT. — « Dixit, » super Angelus, qui Joanni cap. xxi, vers. 1, ostendit Jerusalēm colestē, et hucusque ejus bona et gaudia ei explicavit. Porro censem Alcazar Angelum hunc fuisse S. Paulum, qui Joanni ostendit gloriam quam Romana Ecclesia, id est Pontifices, Martyres atque fidèles Romanī, mox post mortem in celo consequentur erant; ideoque eum dicere: « Hec verba fidelissima sunt et vera, » q. d. Brevi fidelite et vere complebuntur. Verum superius dixi hunc Angelum fuisse verum et proprie dictum, qui totam Apocalypsin conciliat temporibus novissimis, puta revelatione iudicii, resurrectionis et glorias Beatorum (!).

(4) A verso 6 usque ad finem capituli est totius libri epilogus. Primo angelus rerum omnium praeanuntia-

Et DOMINUS DEUS SPIRITUM PROPHETARUM (q. d. Dominus Deus, qui Propheta, ac consequenter mihi, dedit spiritum propheticum) MISIT ANGELUM SUUM OSTENDERE SERVIS SUIS (mihi Joanni, et per me alias Christi servis et fidelibus) QUE OPORTET FIERI CITO, — quia respectu aeternitatis omnia temporalia cito alluant, aquae ac effluit. Adde quedam hujus Apocalypses cito post Joannem facta esse, uti scilicet ea quae primis capitulo pre-dixit septem A. Episcopis.

7. ET ECCE VENIO VELOCITER. — Sunt verba, non Angeli, sed Domini Dei spiritum Prophetarum, de quo vers. preced. loquebatur Angelus, q. d. Agili, Christiani, constantes estate, state in fide mea contra Doctitiam, Trajanum, Decimum, etc.; ego enim Ieus et Dominus vester brevi veniam, vosque eterna felicitate, quam per Angelum descripsi, remunerabor: tyrranos vero et persecutores vestros ad eternas penas damnabo; unde et subdit: « Beatus qui custodit verba prophetica libri hujus. »

8. ET EGO JOANNES (scilicet sum, vel testor me esse eum) QUI AUDIVI ET VIDI HEC. — Haec est quasi subscriptio qua Joannes, velut scriba et notarius, subscripti huic libro et propheticis Apocalypses, eaque confirmat ea vera esse testatur, ut omnes sciant hanc Apocalypsin esse S. JOANNIS Apostoli, quam ipse a Deo per revelationem accepit, presertim accedente testimonio Ecclesie, que docet hanc esse veram et certam, non suppositam, S. Joannis subscriptionem, sine quo testimonio subscriptio haec plenam auctoritatem et fidem non haberet. Multa enim scripta, immo et Evangelia, nomine Apostolorum inscripta sunt, que constat esse apocrypha.

40. ET DIXIT MIHI: NE SIGNAVERIS VERBA PROPHETICAE LIBRI HUJUS; TEMPUS ENIM PROPE EST, — q. d. Ne obsignaveris, ne clauseris, ne celaviris hoc oracula, sed potius ea scribe et expone omnibus legendis, quia omnibus profutura sunt. Solus Deus, ut patet Danielis vii, 26, et xii, 4, Prophetis jubere ut obsignent prophetias suas, quando ea spectant remota tempora, tanquam iam legi non debeat, aut parvo sensu et fructu legendae essent. At vero cum illae sunt de temporibus proquinque, jubet ne signentur, ut hic fit. Multa enim, presertim que spectant persecutiones tyrannorum et herefectorum, tangent tempora S. Joannis. Et hoc est quod ait: « Tempus (quo haec propheta implenda est) prope est; » et cap. i, vers. 1: « Apocalypsis, inquit, Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quae oportet fieri cito. » Addit: omnia haec spectabant ad fidèles eo tempore in persecutione animados, presertim ea que dicuntur de Dei erga suos providentias, et hostes vindicta, de impiorum damnatione,

rum veritatem confirmat; deinde ipse Jesus Christus omnia predicta certissima evenitura esse spondet; tandemque Joannes adhortatur lectores ut oracula obsequuntur.

piorum et constantium gloria et felicitate, quia hisce capitibus descriptis, et identidem invenientur; unde vers. 2, ait: « Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. » Scriptura enim jubet subinde signari prophetias, cum eari, licet non adeo sint remote, tamen presenti tempore parum afferunt fructus, sed in futuro, cum implebuntur, afferent. At vero vetat signari ens, que licet post mulum tempus future sunt, tamen ex nunc magnam fidelibus afferunt utilitatem, quia eos animant ad constantiam in fide et cultu Dei. Talis est haec, ac proinde eam signari vetat. Ita Alcazar.

11. QUI NOCET, NOCET ADHUC (Arabicus, qui opprimit, vel calamitatibus opprimat etiam); ET QUI IN SORDIDIS EST, SORDESCAT ADHUC; ET QUI JUSTUS EST, JUSTIFICETUR ADHUC (Sytus, justitiam faciat adhuc); ET SANCTUS, SANCTIFICETUR ADHUC. — Significat S. Joannes adhuc spatium et tempus superesse, antequam haec omnia compleantur, ac presertim ante iudicium generale, eoque tempore quilibet a Deo sua libertati permitti, ut bene agat vel male. Itaque priora verba sunt permittit, q. d. Permitto Jam noctenti ut nocteat, sordido ut sordescat magis, sed suo tempore eundem puniam. Unde est tacita ironia, neque ad Eccl. xi, 9, ubi dicitur: « Letare ergo, juvenis, in adolescentia tua, et ambula in vis cordis tui, etc. » sed quo tempore omnibus his adducit de Dens in iudicium. » Quo vero sequuntur: « Qui justus est, justificetur adhuc, » etc., serio monensis et adhortans sunt: ita Viegas et Riberia. Ille patet contra hereticos justitiam et iniustitiam in omnibus non esse aequalem, nec consistere in indubibili, sed posse crescere et augeri per opera bona et mala. Nam qui magis sordescunt, perea per mala opera et nova peccata sordescunt; ergo et qui magis justificantur, per nova bona opera magis justificantur.

Secun to, pressus et nervosus Alcazar canset haec verba esse comparativa, q. d. Sic ut ille qui nocet, noceat pergit, sic qui sanctus est, sanctificari perget. Aliquando enim imperativus non praecipientis est, sed comparans. Sensus ergo est: quando adversarii et persecutori detinueris se et immanius geris, tunc justus in sanctitate magis crescere et imminere studeat. Hoc enim pacto tum persecutori supplicium, tum premium iustorum ad suum tandem cumulum perveniat. Sic enim in Proverbii, singulis saep hemisticis copula et est comparans, nec tantum copulat, sed et comparat posterius hemisticum cum priori; ut Proverb. xxv, 23: « Ventus aquilo dissipat pluvias, et (id est sic et) facies tristis linguam detrahentem. » Iunos enim hic impiorum gradus comparat et opponit duobus gradibus piorum. Prior est: « Qui nocet et injurius est proximo, noceat adhuc; huic opponit: « Qui justus est, justificetur adhuc. » Posterior est: « Qui, » licet nulli sit injurius, sibi ipsi tam

est intemperans, et « sordibus » in gula, vener etc., « sordescat adhuc; » huic opponit: « b sanctus sanctificetur adhuc, per maiorem in dies abundantiam, continentiam, orationem, etc. Vere S. Augustinus, epist. 137 ad plebem Hipponeensem: « Sic ut, difficile experitus sum meliores, quam qui in monasterio proficerunt: ita non sum de teriores experius, quam qui in monasterio defecerunt, ita ut hinc arbitrur in Apoc. cap. xxii, scriptum: Justus justior fiat, et sordidus sordescat adhuc. » Hoc ideo recte de primitiva Ecclesia, de qua maxime hic loquitur S. Joannes. Sensus ergo est, q. d. Quisque plus accumulet merita, ut, et ubi impii accumulat demerita.

Praelatus Faustus Rhenensis Episcopus, Instruc. ad Monachos, que habetur in appendice Biblioth. SS. Patrum: « Nullum, inquit, finem sibi faciat proficiendi, nullum terminum constitutum acquirendi, cum sibi dici audiat: Para in exitu opera tua; et iterum: Non verearis usque ad mortem justificari; et iterum: Sapientia in exitu canitur. Quanto ergo plus proficiemus, tanto plus humiliemur, quia quanto plus humiliati fuerimus, tanto amplius proficiemus. Nullus illi (Deo et Superiori suo) senior tam indebet apparet, ut patet quod eum non deceat obedientia, que Deum decuit. Humilitas enim atque obedientia, in junioribus adhuc necessitas, in senioribus jam dignitas est. Illi bene proficit, illi bene consummat, qui quotidie sic agit, quasi semper incipiat. Quomodo augmenta meritorum incitamenta esse perfectorum Scriptura pronuntiat. » Et post nonnulla: « Simus itaque in opere Dei indeficientes propter eternam retributionem, et quotidie ad meliora tendamus. Ipsa enim apprehendendi aviditas, ipsa consuetudo proficiendi, semper nos ad majorem provocet; et ubi viderit Deus devotionem anime, ardenter insinuat affectionem; et quanto nos arserimus ad studium, tanto illi apponet adjutorium; quanto nos apposuerimus ad diligiam, tanto illi addet ad gloriam. Qui habet, dabit illi, et superabundabit. Et alio loco dicit: Posui adjutorium super potentem. Gratio ergo de gratia nascitur, et profectus proficiebitur servient, lucis lucis, et merita meritis locum faciunt, ut quanto plus quis acquirebit corporis, tanto plus conetur acquirebit; et quanto avidius de sapientie bonis hauserit, tanto plus haerire desideret; sicut ipsa de se loquitur sapientia: Qui edunt me, adhuc esurient. Urgeamus cursum nostrum, ut crescat in novissimo vita nostra. Queramus usque in finem, unde sine fini gaudere merciarum. Sed esto non possimus exercere corporis labores, conferamus nos ad spiritualium bonorum desiderium, ad compunctionem et charitatis augmentum. Si quotidie in cordibus nostris disponamus ascensus, nulla infirmitate, nulla astuta lassari possunt mentes, ut spiritualibus quibusdam gradibus ascendere meamur ad promissa Domini nostri Iesu Christi. »

Egregie S. Bernardus, epist. 233 ad Guarinum, urget singulos ad progressum in via Dei : Quia, inquit, nolle proficere, est deficere; non progrederi, est regredi. Vide eum.

12. ECCR VENIO CITO, ET NEPES MEA MECUM EST,
— hoc est, in promptu et quasi in manibus meis est, ut statim eam cuique pro meritis reddam; idque probat ex eo quod subdit : « Ego sum et », primus et novissimus, principium et finis, q. d. Ergo meum est cuique suum finem et primum, vel beatum, vel miserum pro meritis assignare. Rursum, q. d. Ergo meum est Ecclesia et justis laborum et persecutionum finem dare, ut eidem principium dedi. State ergo, o fideles mei, in tribulationibus; dabit Deus his quoque finem et celarem finem, cum premio et corona eterna : vide dicta cap. i, vers. 8. Ita S. Furcens audivit Angelos concidentes : Nullus labor durus videri debet, nullum longum tempus, quo gloria eternitatis acquiritur, ut refert Venerabilis Beda, lib. III *Histor. Angl.*, cap. xix.

Symbolice, Tertullianus, lib. *De Monogamia*, cap. v : « Sic et duas, inquit, Grecie litteras, summan et ultimam sibi induit Dominus, initii et finis concurrentium in se figuris, ut quemadmodum ad usque volvitur, et rursus ad replicatur, ita ostenderet in se esse et initii dorsum ad finem, et finis recursum ad initium, ut omnis dispositio in eum desinet per quem copta est, per sermonem scilicet Dei, qui caro factus est, proinde desinat quemadmodum et ceperit. Et adeo in Christo omnia revocantur ad initium, ut et fides revertatur sit a circumeisione et integratore carnis illius, sicut ab initio fuit; et libertas ciborum, et sanguinis solius abstinentia, sicut ab initio fuit; et matrimonii individualitas, sicut ab initio fuit; et repudii colligitur, quo I ab initio non fuit; et postremo totus homo in paradiso revocatur, ubi ab initio fuit. » Sed deinde Tertullianus hanc sententiam nimis extendit, ex eaque probante contendit, secundas nuptias Christiano esse illiticas, quia eae non fuerunt in paradyso, qui est ejus error, quem hoc libro persuadere conatur.

14. BEATI QUI LAVANT STOLAS SUAS IN SANGUINE ANGLI. — Aliqui codices carent haec sententia : inde pulsarunt Lovanienses eam ex cap. vii, vers. 14, huc esse translatam. Verum Romana, aliaque Biblia complura eam legunt, et non beati non habetur cap. vii, vers. 14. Rursum, pro idoneis, et ceteris, id est, qui lavant stolas suas, Greci codices, quos sequitur S. Cyprianus et Aretas, legunt, μαντεις τας ιερων απωλησιν, id est, qui faciunt mandata ejus. Verum prior lectio est communior et verior, cuius hic est sensus : Stola, sive vestis candida anima, est puritas, innocentia et sanctitas anime ; hec novis venialibus subinde maculatur : lavanda ergo est penitentia in sanguine Agni, si beati esse velimus. Ubi nota : Sanguis Agni est quasi sapo, quo maculae peccatorum ex-

anima elununtur : per merita enim passionis Christi, et per fidem, qua per eadem merita veniam peccatorum et gratiam a Deo nos obtenturos credimus, speramus et obsecramus, Deus nolis veniam hanc et gratiam clargitur.

UT SIT POTESTAS (Ἑκάτη, id est jus, facultas) EORUM IN LIGNO VITE, — ut frui possint fructu arboris vite, scilicet visione Dei beatifica, uti dixi vers. 2. Nota : Priors est habere jus ad lignum vita, quam actu per portas ingredi in civitatem, ut sequitur.

ET PER PORTAS INTENT IN CIVITATEM — colessem, hinc patet Angelos, ut custodes a Deo appositi fuerunt et excubaverunt ad paradisum terrestrem, ne Adam, vel quis hominum post peccatum Ades eo ingraderet, Gen. iii, 24 : ita pariter eosdem jussi Dei custodire portas paradisi colessem, ne quis eo ingrediatur, nisi stolam et vestem habeat plena lotam et candidam. Item clare patet ex cap. pccc., vers. 12 : « Et in portis angelos duodecim. »

15. FORIS (scilicet extra civitatem colestrem, in gehennam pellantur et carent) CANES, — id est persecutores, qui instar canum rabidorum corpora Sanctorum, aut famam et nomen dilacerant, quales multi erant tempore S. Joannis, et plures erunt tempore Antichristi; unde Aretas per canes intelligit Iudeos, hereticos, aliquos infideles fidelis hostes. Hos enim canes vocat Paulus *Philip.* iii, 2.

VENERIBUS (malefici et magi) ET OMNIS QUI FACIT MENDACIUM — perniciose, uti dixi cap. xi, vers. 8, hoc est, omnis perfidus, veterator, calumnator, falsus testis, etc. Hoc scelerata abundarunt tempore S. Joannis, et magis abundantur tempore Antichristi, de quo maxime passim hic loquitur S. Joannes.

16. EGO JESUS MISI ANGELUM MEUM TESTIFICARI VOBIS HIC IN ECCLESIA, — q. d. Ego Christus per angelum hanc Apocalypsin, ejusque oracula, ac presertim hinc ultima de magnitudine civitatis et glorie colestis, atque ac civitatis et poene infernalis, revelavi Joanni, ut illi eadem prediceret et scriberet tali Ecclesia, ut omnes fideles illis excoletur ad curam salutis sine, ad constantiam in fide, et martyrium pro illa, si opus sit, obendum.

Ego sum RADIX ET GENUS DAVID. — Ego sum unus ex stirpe, radice et genere Davidis; vide dicta cap. v, vers. 5, q. d. Ego sum Messias, sive Christus Davidi promissus, qui hunc edico, predico et promitto, et consequenter re ipsa prestabo. Ego sum qui Davidi gloriosum regnum penit est structum, quasi filius et heres suscitabo, magis que gloriosum et spirituale efficiam in Ecclesia tum militante, tum potius triumphante.

STELLA SPLENDIDA ET MATUTINA. — Arabicus : *Stella quae oritur in mane; Syrus : Sic ut illa stella illustris, illa matutina;* de qua dixi cap. ii, vers. 28, q. d. Ego sum Lucifer prenuntius instantis

solis, id est vita et gloria beatae. Agite ergo, donec constantes estote in persecutionibus : indicare enim vobis adveniare solem vestre glorie et diei eternitatis. Unde S. Gregorius, *XXIX Moral.*, xvii. « Christus, ait, vivus apparet post mortem, matutina nobis stella factus est ; quia dum in semetipso exemplum nobis resurrectionis prebuit, quae lux sequatur, indicavit. »

TROPOLOGIE : Stellae sunt Apostoli et Doctores, de quibus audi S. Chrysostomum, hom. i *De Pentecost.*, sub finem tom. III : « Que, ait, sunt tales stellae sicut Apostoli ? stelle in celo, Apostoli super celos. Quia sursum sunt, inquit Apostolus, sapientia ubi Christus est in dextera Patris sedens. Stelle de igne (ex sententia Platonicorum, iuxta quam Pota : *Vos eterni ignes*) insensibili, Apostoli de igne intelligibili. Stellae in nocte lucent, in die obscurantur : Apostoli in die et in nocte suis radiis, hoc est virtus tuberculorum, effulgunt. Stellae orto sole obscurantur : Apostoli, sole justitiae resplendente, sua claritate luescent. Stellae in resurrectione cadunt sicut folia : Apostoli resurrectione rapientur in aera nubibus. Et in illis quando sideribus alias Antifor, alias Lucifer appellatur : in Apostolis autem nullus Antifor est, omnies Luciferi, et ideo stellae majores Apostoli. Et quicumque eos lumina vocaverit mundi, non percipiat, non solum dura essent in corpore, sed etiam maius nunc quando de vita migrarunt. » Vide dicta *Philipp.* iii, 2.

17. ET SPIRITUS ET SPONSIA DICUNT : VENI. — *Spiritus, et scilicet Sanctus ; et sponsa, id est Ecclesia, a dicunt, id est dicere, desiderare et orare nos docent adventum Christi, ut dicamus : Veni, scilicet Domine Jesus, ad iudicium, in quo nos cum tua sponsa mater nostra, id est Ecclesia, in thalamum coelestem inducas. Quare perperam huc divellit Arabicus, sicutie disputat : Ego radix et genus David, et stella que oritur in mane, et spiritus, et sponsa ; et dicetur : Veni. »*

ET QUI AUDIT (in se hanc vocem, et hunc instinctum Spiritus, id ipsum) DICAT, (scilicet) VENI, — Domine Jesu.

ER QUI SITR (justitiam et vitam eternam) VENIAT, ET QUI (id ipsum) VULT, ACCIPIAT AQUAM VITAE (Syrus, aquam vivam) GRATIS, — de qua dixi vers. 1, q. d. Dum Christus dicimus : « Veni, » nos vicissim spiritualibus gressibus illi obviandum procedere debemus, atque hanc ejus siti in nobis accure, ut vita et glorie beatae siti et desiderio accensi, ad eam auferemus, dicamusque : « Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. » Huic enim ita silenti et anhelanti hinc aqua vita obtinget : Deus enim ita munificus est, ut magnos labores non requirat, sed tantum stiri appetat, ait Nazianzenus. Nihil ergo superest, nisi ut silentes ad aquam vita festinemus.

Quocirca pie et sapienter S. Eugenius Toletanus

Archiepiscopus, antecessor S. Ildephonsi, anno Domini 636, ita orare solet :

Rex Deus immensi quo constat machina mundi,
Te mei mens stat, sermo cant, actio prouat.

Integram ejus orationem carmine expressam recte noster Browerus, in calce poematum *Venantii Fortunati*.

18. CONTESTOR ENIM. — « Enim, » id est autem, q. d. Enim vero contestor : nam τόπος, id est enim, apud Grecos saepe est encliticum, et redundat. Alazar tamen τόπος enim proprie accipit, ut causale, huncque dat sensum. Quia dixi de sibi sensibus, deque danda eis aqua vite, adeoque toto hoc libro, certissima sunt, itaque vera, ut de his verissime pronuntiatur. *Ve adversus eum, qui ejus epis aliquis aliud addere, aut detrahere ausit.*

Est hoc quasi sigillum libri, quo gravi asseveratione et comminatione contestatur Joannes, hec omnia et singula esse Deo accepta, esque Dei oracula.

SI QUI APPONERET AD HAC. — Significat fore haereticos, qui Apocalypsin, et S. Scripturam, cuius Apocalypsis est quasi finis et clausula, adulterer vel addendo, vel minuendo, ut fecit Marcion, quem ideo Tertullianus, lib. *De Carne Christi*, cap. IV, a *comestorem*; sive mitem Ponticum appellat (fuit enim oriundus ex Ponto). *Tacitonus*, Beda et alii. Non ergo Joannes carpit hi leges humanas, Apostolicas, vel Ecclesiasticas, que adduntur divinis, ipsique Evangelio : non enim adduntur ut leges vel Scripturae divinae, sed ut humana ex divinis deducunt. Vide dicta *Deut.* iv, 2.

20. DICIT (non Joannes, ut volunt Aretas et Riberia, sed Christus) QUI TESTIMONIUM PERHIBIT ISORUM (Joanni, Christus, inquam, » dicit, ut tum id quod sequitur : « Si quis apposuerit, a deo, tum id quod sequitur : ETIAM VENIO CITO (Arabicus verit, et venit, id est venit, citio). AMEN, q. d. Ego Christus certissime et celitissime veniam, ut eos qui mihi fideles et constantes sunt praemium; infideles vero, inconstantes et deficientes puniam : observate ergo hunc mea monita et pracepta. Porro Christo respondet S. Joannes jam senex, istiusnam vita colestrem, opfantes Christo frui : « Amen, » id est fiat; « veni, » vel, ut graece est, « ερχου, » id est etiam *veni*, « Domine Jesu; » observe veni, omnino veni, amor mi, gaudium meum, desiderium meum; idemque nos dicere et desiderio accensi, ad eam auferemus, dicamusque : « Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. » Huic enim ita silenti et anhelanti hinc aqua vita obtinget : Deus enim ita munificus est, ut magnos labores non requirat, sed tantum stiri appetat, ait Nazianzenus. Nihil ergo superest, nisi ut silentes ad aquam vita festinemus.

Quocirca pie et sapienter S. Eugenius Toletanus

dus (ver quisquis est auctor), serm. *De Canis Domini*, pag. 391.
Quidam vir doctus apud Salmeronem, *Prolegomena*, 7, pag. 97: Amen, ait, dictio familiaris Joanni, qui prae ceteris in Evangelio est unus, eo quod illud jam senio confectus scriperit. Nam littere *Avgv* significant 99, ut etiam Gratianus tradidit, dist. 83, cap. *Qualiter vero*. Siquidem *alpha* in *Avgv* denotat 1, *mu* vero 40, *eta* 8, *nu* 50; qui numeri collecti faciunt 99, quot annos fertur vixisse S. Joannes. Verum haec levius sumptus et incerta.

Narrat S. Gregorius, lib. 1 *Dialog.*, cap. VIII, S. Anastasius similis vocis caritus lapsus: « Veni, Anastasi, voculum esse ad mortuam, imo ad immortalitatem; unde mox animam Deo reddimus, ad illam evolavimus. Tropologice item Gregorius, homil. 14 in *Ezech.*: « Qui audit, ait, dicat: Veni. Cui enim iam vox vocantis Dei efficiatur in corde, necesse est ut proximo per predicationis officium erumpat in voce; et idecirco alios vocet, quia iam ipse vocatus est. » Idem, lib. IV *Dialog.*, cap. xii, narrat de S. Galla, quod a S. Petro vocata sit in celum. Cum enim eum videns exultaret rogare: « Quid est, Domine mihi, dimissa sunt mihi peccata mea? » ab eo audiuit: « Dimissa, veni. »

Idem, ibidem cap. xii, narrat S. Probus Reatis Episcopum, a S. Juvenali et Eleutherio Martyris vocatum in celum. Idem cap. xiv narrat S. Servulm paralyticum, qui « studiebat semper in dolore gratias agere, hymnis Deo et laudibus diobus ac noctibus vacare », angelorum canto ad eternam gloriam invitatum. Et cap. xv referit S. Romulam in paralysia min patientem, a duabus suis discipulis hac voce: « Mater, veni; mater, veni, » evocataam, ac duobus collutum psallentum chorus in celum deducitam, mīra post se odoris fragrantia relicta.

Et cap. xvi narrat S. Tarsillam, amitam suam, ei S. Felice Pontifice atavo suo, ostendente ei mansionem perpetue claritatis, acseritam hao voce: « Veni, quia in hac te lucis mansione recipiam. » Quare febri correpta, sursum respiciens, Iesum venientem vidit, copitque clamare dicens: « Recedit, recedit, Jesus venit. » Cumque in eum intenderet quem videbat, sancta illa anima corpore est egressa. Dum vero corpus ejus lavaretur, longe orationis usus in cubitis ejus et genibus, camelorum more inventa est obdurate cutis exireuisse.

Et cap. xvii narrat Musam puellam a B. Virgine invitatam ad suum virginum coetum, mox pueriles mores in seniles commutasse, ac trigessimo post die, cum plane a B. Virgine evocaretur, depresso reverenter oculis aperta voce clamasse: « Ecce, domina, venio; ecce, domina, venio. » In qua voce spiritum tradidit, et ex virgineo corpore habituatione cum sanctis virginibus excessit. Ita ad Christum transire amelabat S. Maria Gigniacensis. Nam, ut in ejus Vita scribit Card. Malis de Vitriaco, lib. II, cap. x, ultimo vite eius

anno propinquante, jam se amplius contineare non valens archebat, suspirabat, praes desiderio clamabat, quasi morae impatiens, cum « Dominum (Christum, cum quo familiariter versabatur) amplexareetur: Nolo, Domine, ut sine me recedas: nos cupio hic morari amplius, dominum ire volo. » Et paulo post cum narrasset illi revelationum suum transiit in celum: « Non potuit, inquit, hunc praespiritus ebrietate lacere, sed clamaans dicebat: Audivi a Domino me iterum in Sancta sanctorum. O dulcissimum vocabulum! Die michi, mea Clementia (sic enim ejus ancilla vocabularum), quid est Sancta sanctorum? Ex famula volebat scire quid ea dictiones significant, cum neutra id sciret; sed, ut dixi, spiritu christi id facebat. » Et mox: « Audiebat etiam vocem Domini vocantis et dicentis: Veni, amica mea, sponsa mea, columba mea; jam coronaberis. » Instante vero morte, ut idem Cardinalis scribit cap. xi et seq.: « Cepit clara voce et alta cantare, nec cessavit spatio dierum trium et noctium laudare Deum, hymni carmina suggestre ei angelo Seraphino; adventante autem hora ultima canebat: « Quam pulcher es, rex noster Domine! Alleluia. » Ita Sancti vitam habent in patientia; mortem, immortalitatem, in desiderio, quia ad Christianum amorem suum suspicant. Unde S. Bernardus in *Form. honest. vita*: « Sit tibi Jesus, inquit, semper in corde; et nunquam imago crucifixi ab animo tuo recessat. Hic tibi sit cibus et potus, dulcedo et consolatio tua, mel tuum et desiderium tuum, dulcedo et meditatio tua, oratio et contemplatio tua, vita et mors, et resurrectio tua. »

Lege suspiria S. Augustini anhelantis ad celum, in lib. *Meditationum et Soliloquiorum*, tomo IX; lege et imitate suspiria S. Bernardi ad Iesum in Jubilo, ubi inter cetera ait:

Jesu mi dulcissime,
Spes suspirans amans,
Te querunt plia lacryme,
Te clamor mentis intime.

Jesu dulcedo cordium,
Fons vivus, lumen mentium,
Excedens omne gaudium,
Et omne desiderium

Quando cor nostrum visidit,
Tunc lucet ei veritas,
Mundi vilescit vanitas,
Et intas fervet curia.

Jesu mi bone, sentiam
Amoris tui copiam,
De mili per präsentiam,
Tuas videre gloria.

Quem tuus amor eligit,
Novit quid Jesus sicut,
Quam felix est quem satagit
Non est ultra quod copiat.

Jesu, deus angelorum,
In aure dulce canticum,
In ore mel mirificum,
In corde nectar exsiccum.

Desidero te nullis:
Mi Jesu, quando venies?
Me latum quando facies?
Me de te quando saties?

Jam quod quasi video,
Quod concipi vaneo,
Amore Jesu langueo,
Et corde totus ardor.

Et beatum incendium,
Et ardens desiderium!
O dulce refrigerium,
Amare Dei filium!

Tu mentis delectatio,
Amoris consummatio,
Tu mea gloria,
Jesu mundi salvatio.

Tu verum ocelli gaudium,

Jesu cordis tristandum.

Tollens omne fastidium,
Mel, nectar, melos, suavinge,
Jesu, corona Martyrum,
Et flos perennis virginum,
Tu casti cordis lilium,
Tu decantans præcium,
Exaudi preces supplicum,
Nil extra te quareundum.

21. GRATIA DOLINI NOSTRI IESI CHRISTI CUM OMNIBUS VOBIS (Syrus, cum omnibus sanctis). AMEN.—Apostolice litterae solent incipere et terminari in appreciatione gratiae Christi. Ita hic Apocalipsin (qua in instar epistolæ est: unde initio septem epistolæ ad septem Asiae Episcopos continet; atque hic in fine terminatur instar epistolæ) S. Joannes ejusdem appreciatione concludit.